

the forms of the property rights for another's property. The Bürgerliches Gesetzbuch determines the ownership as is a separate property right, which is considered as an actual holding of things. Distinction between possession and temporary holding is not performed until the ground of holding is proven. German civil law distinguishes three categories of actual holders: direct, indirect and «persons performing actual domination over the thing for the holder».

While regulation of ownership as a property right the legislation of Ukraine failed the final demarcation of the terms «right of possession» and «actual possession». The legislator does not directly determine the actual ownership, while not denying the possibility of its existence. The model of the Institute of ownership, determined by the Civil law of Ukraine is unfinished and needs to be improved. Acceptable for the implementation into the Ukrainian civil law is the legal regulation of the institution of ownership inherent in the Bürgerliches Gesetzbuch. Possession should be regarded as an independent institution of property law, which covers all types of ownership: possession of the owner, a derivative ownership of the subject of the limited property rights (legal ownership), illegal possession of good faith of another's property, which is associated with the perception of separation of ownership into the direct and indirect, independent and dependent.

Keywords: possession, ownership, property rights, proprietary interest in anybody's property, Civil law of Ukraine, Bürgerliches Gesetzbuch.

Гичка К.І.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ВСТАНОВЛЕНІ В ПОРЯДКУ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ

УДК 347.9/340.111.55

Постановка проблеми. Встановлення юридичних фактів у порядку окремого провадження має важливе значення, оскільки сприяє реалізації конституційних прав громадян, зокрема таких як: права на соціальний захист у разі втрати працездатності, годувальника, у старості, на захист власності, інтересів, які впливають із правового становища суб'єктів цивільних, сімейних, трудових та інших правовідносин. [4, с. 543] Ст. 256 ЦПК України передбачає невичерпний перелік фактів, які мають юридичне значення, що зумовлює необхідність проведення комплексної ха-

рактиристики окремих видів юридичних фактів, що можуть бути встановлені в порядку окремого провадження. Повна і всестороння характеристика різних видів юридичних фактів можлива лише у разі їх належної систематизації, що може бути досягнуто за допомогою класифікації. Як справедливо зазначає В.Б. Ісаков, класифікація юридичних фактів дозволяє визначити їх місце у механізмі правового регулювання та з одного боку розмежувати, на перший погляд, суміжні поняття, а з іншого боку – об'єднати в групи різні категорії за спільними ознаками [8].

Серед вчених, які досліджували природу окремого провадження та порядок встановлення фактів, що мають юридичне значення, слід відзначити наступних: Е.З. Бекбаєв, В.Б. Ісаков, О.С. Іоффе, Г.В. Кикоть, О.А. Красавчиков, М.А. Рожкова, М.Д. Шаргородський, С.Я. Фурса, М.М. Ясинок та інші. Зокрема, В.Б. Ісаков, О.С. Іоффе, О.А. Красавчиков, М.Д. Шаргородський, Р.О. Халфина, С.Ф. Кечекьян досліджували природу юридичних фактів у радянському цивільному праві. Проте, у зв'язку з тим, що дослідження зазначених науковців були проведені ще в радянських час, сучасна правова доктрина потребує нових напрацювань у сфері визначення критеріїв класифікації юридичних фактів. Г.В. Кикоть, Е.З. Бекбаєв, М.А. Рожкова, С.Я. Фурса та М.М. Ясинок, в свою чергу, досліджували природу, види юридичних фактів та особливості їх встановлення в цивільному судочинстві, проте їх дослідження недостатньо розкрили особливості критеріїв поділу юридичних фактів на окремі види та їх значення для правильного розгляду судами справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Отже, саме необхідність детального визначення критеріїв класифікації юридичних фактів, які можуть бути встановлені в порядку окремого провадження зумовлює **актуальність** цього наукового дослідження.

Метою наукового дослідження є визначення окремих критеріїв класифікації юридичних фактів, які можуть бути встановлені в порядку окремого провадження.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній та зарубіжній правовій доктрині існує багато підходів до визначення критеріїв класифікації юридичних фактів, проте найбільш розповсюджені-

ми є поділ юридичних фактів за «вольовим» критерієм, за критерієм наслідків, настання яких зумовлюють юридичні факти, залежно від форми юридичних фактів та характеру дії юридичного факту. Саме на аналізі цих основних критеріїв поділу юридичних фактів ми акцентуватимемо свою увагу.

Отже, поширеним твердженням серед науковців є те, що юридичні факти, які виникають незалежно від волі особи є фактами-подіями, а юридичні факти, які виникають у зв'язку з волевиявленням особи – фактами-діями. Проте, не зважаючи на те, що така класифікація є загальноприйнятною, слід зауважити, що на сьогодні такий поділ є доволі умовним. Так, до прикладу, ще О.С. Іоффе та М.Д. Шаргородський зазначали, що виникнення деяких фактів-подій може бути зумовлено волею особи, наприклад пожежа, що сталася внаслідок підпалу. О.С. Іоффе та М.Д. Шаргородський підкреслювали, що відмінність між діями та подіями слід шукати не стільки у причинах та передумовах їх виникнення, скільки в характері процесу їх розвитку: події мають не вольовий характер у всіх стадіях свого розвитку, якою б не була причина їх виникнення, тоді, як дії є волевиявленням особи не лише в своїй причині, але й в процесі їх здійснення [7, с. 244-245]. Е.З. Бекбаєв пропонує поділ юридичних фактів за критерієм наявності причинного зв'язку між діями особи та наслідком, який виражається у виникненні певних правовідносин для особи. Вчений зазначає, що особа, відповідно до вимог об'єктивного права, визнається стороною правовідношення або внаслідок власних дій, які залежать від її волі, або ж внаслідок юридичнозначимих подій, які не залежать від волевиявлення особи. [6] Для більш повного розуміння такого критерію поділу наведемо приклад. Факт смерті особи, у випадку завдання їй тілесних ушкоджень, які призвели до смерті, для правопорушника буде визнаний дією, оскільки саме поведінка винної особи спричинила настання наслідків у вигляді смерті. В той же час, для спадкоємців смерть спадкодавця не залежно від причин буде подією, оскільки їх поведінка жодним чином не пов'язана із настанням відповідного факту. Цікавий підхід до класифікації юридичних фактів-подій пропонував Ю.В. Данилюк, який зазначав, що всі події можуть бути поділені

за характером волі на абсолютні та відносні. Тобто, йдеться про абсолютну відсутність волі людей щодо певних подій та відносну відсутність такої волі. Наприклад, абсолютний характер мають стихійні лиха природного походження, що потягли за собою запровадження у певному регіоні держави надзвичайного стану. Такі події у праві називають непереборною силою. У свою чергу стихійні лиха техногенного характеру є подіями, що певним чином пов'язані з діями людей. [9]

Таким чином, подія як юридичний факт, повинна створювати наслідки саме для осіб, які внаслідок настання події можуть бути визнані учасниками правовідносин. Поведінка осіб (учасників правовідносин) у випадку настання події не пов'язана із настанням відповідних юридичних наслідків.

Другою за поширеністю є позиція науковців щодо розподілу юридичних фактів залежно від наслідків, настання яких зумовлюють юридичні факти. Зокрема, поділ за таким критерієм проводять М.Г. Александров, С.С. Алексєєв та ін. Так, за наслідками юридичні факти можуть бути поділені на: правовстановлюючі, правозмінюючі та правоприпиняючі. Т.А. Синцова, досліджуючи природу юридичних фактів у конституційному праві та їх місце в системі правового регулювання, зазначає, що питання щодо розмежування між собою правозмінюючих та правоприпиняючих юридичних фактів є досить проблемним. Зокрема, вчена підкреслює, що більшість правоприпиняючих юридичних фактів не може розглядатись як абсолютно правоприпиняючі, адже вони припиняють конкретні конституційні правовідносини, що передбачені певною нормою конституційного права, проте, в свою чергу, тягнуть виникнення інших конституційних правовідносин. Вихід з цієї ситуації, вчена вбачає у виокремленні так званого змішаного виду юридичних фактів, які поєднували б у собі ознаки правозмінюючих та правоприпиняючих юридичних фактів. Позиція вченої також є актуальною і для юридичних фактів цивільного та цивільного процесуального права. [14] Справді, правоприпиняючий юридичний факт припиняє певні права для одних осіб, в той же час може створювати певні юридичні наслідки для інших. Так, внаслідок смерті особи, припиняються усі правовідносини,

учасником яких вона була, в той же час факт смерті особи зумовлює виникнення права на спадщину у спадкоємців померлого. Обґрунтованою в цьому контексті видається запропонована М.А. Рожковою класифікація за наслідками, які зумовлює юридичний факт на:

- юридичні факти, які спричиняють рух правовідносин (правовпливаючі - правозумовлюючі)

- юридичні факти, які не зумовлюють руху правовідносин, проте мають значення для права та породжують настання юридичних наслідків. (правопозитивні) [13, с. 85].

Наступним критерієм поділу юридичних фактів на види є їх форма. Так, залежно від форми юридичні факти поділяються на позитивні та негативні. Як зазначає А.В. Поляков, позитивні юридичні факти є життєвими обставинами, наявність яких зумовлює виникнення, зміну або припинення правових відносин (наприклад, досягнення особою певного віку). Негативні юридичні факти, навпаки, є такими життєвими обставинами, відсутність яких є умовою для виникнення, зміни або припинення правових відносин (наприклад, відсутність близької спорідненості і вже зареєстрованого шлюбу є необхідною умовою для вступу в шлюб). [12, с. 572-573] Р.О. Халфіна, критикуючи поділ юридичних фактів на позитивні та негативні, зазначала, що негативні факти – це обставини, які є перешкодою для того, щоб інше явище виступило як юридичний факт. Саме через це вона не розглядає такі перешкоди як юридичні факти. [15, с. 287] На думку Ю.В. Данилюк, в даному випадку слід розрізняти явища (події або дії) як юридичні факти, що настали, і ті явища (події або дії), які не настали, проте саме ненастання таких явищ є юридичним фактом, оскільки тягне за собою виникнення певних юридичних наслідків, що передбачені нормами конституційного права. [9]

Ще одним поширеним критерієм поділу юридичних фактів є критерій характеру дії, за яким всі юридичні факти поділяються на факти обмеженої (однократної) дії та факти-стани, тобто факти, які характеризуються тривалістю в часі. Юридичними фактами-станами називають складні юридичні факти, які характеризуються відносною стабільністю і тривалим періодом існу-

вання, протягом якого вони можуть неодноразово (у поєднанні з іншими фактами) викликати настання правових наслідків. Одні автори виділяють стани в особливу ланку поряд із подіями і діями, інші вважають, що факти-стани можуть бути як юридичними діями, так і юридичними подіями. Слід погодитися з тим, що стани обумовлюються певними юридичними фактами (наприклад, громадянство, перебування в родинних відносинах – стани, які мають джерелом деякі юридичні факти). Справедливо зауважено, що у своєму подальшому існуванні стан, так би мовити, відривається від своєї фактичної основи і набуває самостійного буття. При цьому, як юридичний факт, стан входить до фактичних складів різних правових відносин. В одних випадках факт-стан – це триваюча соціальна обставина, в інших – в якості стану виступає правове відношення. [16] Отже, в якості юридичних фактів-станів можуть виступати, наприклад факт перебування у шлюбі, трудовий стаж, перебування у родинних відносинах, тощо. Однак, цікавою позицією щодо тлумачення поняття фактів-станів є позиція С. Ф. Кечекьяна, який вважав, що стан сам по собі не може розглядатися як вид юридичного факту. Юридичним фактом, що обумовлює виникнення, зміну або припинення правовідносин, є виникнення або припинення того чи іншого стану, як, наприклад, реєстрація шлюбу, укладення трудового договору, тощо. [10, с. 173] Із позиції вченого випливає, що юридичні факти за характером своєї дії є тривалими в часі та одноактними. Більше того, наявність певних правовідносин буде підтверджувати не тривалість в часі, зокрема строк перебування чоловіка і жінки в шлюбі, а сам факт реєстрації шлюбних відносин.

Слід зазначити, що у правовій доктрині немає єдиного підходу до визначення чіткого переліку критеріїв класифікації юридичних фактів. На нашу думку, слід проаналізувати також інші критерії поділу юридичних фактів, які не знайшли значного поширення у доктрині права.

До прикладу, деякі юридичні факти можуть мати зовнішньо виражено форму їх існування, тобто бути підтвердженим певним документом, встановленого законодавством зразка. Наприклад, факт реєстрації шлюбу може бути підтверджений свідоцтвом про

шлюб. На нашу думку, за критерієм форми об'єктивного вираження юридичного факту, всі юридичні факти можуть бути поділені на такі, щодо яких законодавством передбачено форму об'єктивного вираження, та щодо яких такої форми не передбачено. Зокрема, факти, щодо яких не передбачено законної процедури їх встановлення, та які відповідно не можуть бути підтверджені, підлягають встановленню в порядку окремого провадження у відповідності до ч. 2 ст. 256 ЦПК України. До фактів, щодо яких законодавством не передбачено форми вираження, зокрема можна віднести факт родинних відносин, або ж факт перебування на утриманні. Підтвердити такі факти можна лише на підставі відповідного рішення суду. У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо, що факти, що мають юридичне значення та підлягають встановленню в порядку, передбаченому главою 6 розділу 4 ЦПК України, можна поділити залежно від зовнішнього вираження на:

- об'єктивовані (зареєстровані у встановленому законодавством порядку, проте не можуть бути документально підтверджені);

- необ'єктивовані (не зареєстровані, хоча для них передбачена процедура реєстрації, та не можуть бути документально підтверджені);

- факти, для яких не передбачено процедури реєстрації.

Об'єктивованими є до прикладу факт народження чи факт смерті, які підлягають обов'язковій реєстрації в порядку встановленому законодавством про реєстрацію актів цивільного стану, проте внаслідок втрати документів такі факти не можуть бути підтверджені. Деякі факти, хоча і мають передбачену процедуру реєстрації, не реєструються суб'єктами правовідносин. Таким фактом, зокрема, може бути факт спільного проживання чоловіка і жінки однією сім'єю. Якщо у чоловіка і жінки немає перешкод для реєстрації їхніх фактичних шлюбних відносин, то вони можуть у будь-який час зареєструвати їх у відповідності до чинного законодавства. Такі юридичні факти, на нашу думку, є необ'єктивованими. В окрему категорію слід виокремити факти, для яких законодавство не передбачає порядку реєстрації. До цієї групи фактів, зокрема, може бути віднесений факт роботи

на підприємстві з шкідливими умовами праці. Перелік робіт із шкідливими умовами праці встановлюється Постановою КМУ від 17.11.1997р. № 1290 «Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці». Проте вказана Постанова КМУ не передбачає перелік всіх можливих видів робіт, професій і посад умови праці на яких є шкідливими та важкими для особи. Звідси випливає, що законодавець не встановлює певного порядку реєстрації факту роботи на підприємстві зі шкідливими умовами праці та особа не має можливості підтвердити такий факт. Факти, які можуть бути віднесені до групи, для якої не встановлено порядку реєстрації, підлягають встановленню виключно у судовому порядку, адже це єдиний спосіб їх підтвердити. На основі отриманого судового рішення суб'єкти правовідносин можуть досягти того правового результату, який не міг бути досягнутий у зв'язку з неможливістю підтвердити юридичні факти, які зумовлювали можливість настання зазначеного результату.

Багато вчених, зокрема М.А. Рожкова, поділяють юридичні факти також на одиничні юридичні факти та фактичні склади, залежно від кількості умов або життєвих обставин, які в сукупності чи в своїй одиничності здатні породжувати, змінювати або припиняти певні права та обов'язки учасників відносин [13, с. 79]. Деякі науковці за зазначеним вище критерієм також поділяють юридичні факти на прості та складні. Складними називаються такі юридичні факти, що складаються з декількох елементів, які не є самостійними юридичними фактами. Наприклад, серед складних юридичних фактів – злочини, що містять чотири елементи – суб'єкт, об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єктивну сторону. Закріплення складних юридичних фактів (місце проживання, безвісна відсутність, недієздатність тощо) допомагає охопити багатобічні соціальні ситуації, сприяє підвищенню системності у правовому регулюванні. Проте, деякі фахівці при класифікації юридичних фактів, поділяючи юридичні факти на прості і складні, під складними юридичними фактами розуміють не що інше, як фактич-

ний склад, що не є правильним. Складні юридичні факти не слід змішувати з фактичними складами, оскільки фактичний склад є сукупністю юридичних фактів та юридично значущих умов, необхідних для настання правових наслідків – виникнення, зміни, припинення правовідносин. Головною відмінністю фактичного складу від складного юридичного факту є те, що склад – це система юридичних фактів, а складний юридичний факт – система ознак факту. Проте, ще О.А. Красавчиков говорив про те, що юридичний факт не може бути сукупністю ознак, лише певною обставиною чи сукупністю обставин. [11, с. 18] А тому, ми вважаємо, що поділ юридичних фактів на прості та складні та виокремлення окремого поняття юридичний фактичний склад є недоцільним, оскільки зазначені категорії важко розмежувати між собою, що ускладнює правозастосовну практику.

Як справедливо зазначає М.А. Рожкова класифікація певного поняття доцільна та значима тоді, коли вона підтверджена практикою та фактами [13, с. 79]. Отже, спробуємо окреслити практичне значення наведених вище критеріїв поділу юридичних фактів.

Стосовно критеріїв поділу юридичних фактів залежно від волевиявлення особи, слід зазначити, що в порядку окремого провадження можуть бути встановлені як юридичні факти-дії, так і юридичні-факти події. Такий критерій не допомагає визначити певні критерії, які б давали можливість суду оцінити можливість встановлення такого факту у порядку окремого провадження. В суді також можуть бути встановлені факти незалежно від того, настання яких наслідків зумовлює існування факту. Суд не враховуватиме того, чи юридичний факт є правовстановлюючим, правозмінюючим чи правоприпиняючим, головне щоб такі наслідки мали юридичний характер. Слід зазначити, що для окремого провадження має практичне значення класифікація юридичних фактів за ознакою тривалості в часі (або за характером дії), оскільки саме в порядку окремого провадження суд звертатиме увагу не тільки на наявність певного факту, але й на його тривалість у часі. Зокрема, при встановленні факту проживання чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу суд зазначатиме строк протягом якого чоловік і жінка проживали разом. Як приклад можна привести

рішення Снятинського районного суду Івано-Франківської області у справі № 351/304/14-ц провадження № 2-о/351/18/14 від 18.03.2014р., в резолютивній частині якого суд вирішив встановити факт проживання однією сім'єю без шлюбу ОСОБА_1 із ОСОБА_2 з квітня 2003 року до 15 листопада 2013 року. Зокрема, під час судового розгляду суд на основі показання свідків та наданих суду письмових доказів встановив, що ОСОБА_1 із ОСОБА_2 проживали спільно та вели спільне господарство протягом 10 років, про що і зазначив у резолютивній частині рішення. [5] Проводячи узагальнення практики розгляду судами Житомирської області цивільних справ за заявами про встановлення фактів, що мають юридичне значення за 2008 рік суддя судової палати в цивільних справах К.С. Франовська підкреслила, що в рішенні про встановлення факту спільного проживання чоловіка та жінки без шлюбу необхідно точно вказати, коли вони стали спільно проживати і де проживали (дата, адреса, кому належало житло), в чому полягало їх спільне проживання (чи як чоловік та дружина, чи як годувальник і утриманець), коли і в зв'язку з чим були припинені ці відносини. [3] Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок, що суд при встановленні факту проживання чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, повинен звертати увагу на тривалість відносин чоловіка і жінки, а отже встановлюватиме стан в якому подружжя перебувало протягом певного строку (іншими словами факт-стан проживання чоловіка і жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу).

Стосовно критерію поділу юридичних фактів, залежно від форми існування юридичного факту, хочемо зазначити, що він не має певного практичного значення для характеристики видів юридичних фактів, що можуть бути встановлені в порядку окремого провадження. Ми рівнозначно можемо встановлювати як факт про наявність правовідносин, так і факт відсутності певних правовідносин, прав чи обов'язків в особі. Такий критерій не дозволяє чітко розподілити факти на окремі групи, адже межа поділу не є чіткою.

Висновок. Звичайно охарактеризовані в статті критерії поділу юридичних фактів не є вичерпними. Важливою вимогою щодо

критеріїв класифікації фактів, що мають юридичне значення та можуть бути встановлені в порядку окремого провадження, є те, що така класифікація повинна мати практичне значення для правозастосовної практики. У науковій статті підкреслено значення критерію поділу юридичних фактів залежно від їх тривалості у часі. Зокрема, на основі аналізу судової практики (на прикладі розгляду справ про встановлення факту проживання чоловіка і жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу) окреслено особливості розгляду справ, про встановлення фактів-станів, що мають юридичне значення для особи. Так, під час встановлення у судовому порядку фактів-станів суд, для проголошення законного та обґрунтованого рішення, повинен оцінювати строк, протягом якого існували обставини, які зумовлюють виникнення, зміну чи припинення певних прав чи обов'язків для особи.

Слід підкреслити, що новизною цієї статті є визначення авторського критерію поділу фактів, що мають юридичне значення. Так, нами запропонований поділ фактів, що мають юридичне значення залежно від форми їх об'єктивного вираження та окреслено практичне значення такого критерію для правильного розгляду судами справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

1. *Цивільний процесуальний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>*
2. *Постанова КМУ від 17.11.1997р. № 1290 «Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1290-97-%D0%BF>*
3. *Узагальнення практики розгляду судами Житомирської області цивільних справ за заявами про встановлення фактів, що мають юридичне значення та методика розгляду справ даної категорії // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://notariat.zt.ua/franovsky.php>*

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, В.І. Бірюков та ін.; за заг. ред. С.С. Бичкової. – К.: Атіка, 2008. – 840с.
5. Рішення Снятинського районного суду Івано-Франківської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38350902>
6. Бекбаєв Е.З. Единый критерий классификации юридических фактов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/edinyyu-kriteriy-klassifikatsii-yuridicheskikh-faktov>
7. Иоффе О.С., Шаргородський М.Д. Вопросы теории права Государственное издательство Юридическая литература. – М. – 1961. – 365с.
8. Исаков В.Б. Юридические факты в советском праве [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=337>
9. Данилюк Ю.В. Окремі проблемні питання класифікації юридичних фактів у конституційному праві України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=50306>
10. Кечекьян С.Ф. Правоотношения в социалистическом обществе. – М.: Издательство АН СССР, 1958. – 181с.
11. Красавчиков О.А. Юридические факты в советском гражданском праве / Государственное издательство юридической литературы, – М. – 1958. – 182с.
12. Поляков А.В., Общая теория права. Курс лекций. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 642 с.
13. Рожкова М.А. Теории юридических фактов гражданского и процессуального права: понятия, классификации, основы взаимодействия: дис. Доктора юрид. наук: спец. 12.00.03 “Гражданское право, предпринимательское право, семейное право, международное частное право”, 12.00.15 “гражданский процесс, арбитражный процесс” / Марина Александровна Рожкова. – М., 2010. – 418с.
14. Синцова Т.А. Система юридических фактов в советском государственном праве [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=188499>
15. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М.: Юрид. лит., 1974. – С. 340.
16. Чувакова Г.М. Дефектність фактичних складів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/avtooref/view/15398.html>

Гичка К.І. Загальнотеоретична характеристика критеріїв класифікації юридичних фактів, що можуть бути встановлені в порядку окремого провадження

У науковій статті автор досліджує критерії поділу юридичних фактів, які можуть бути встановлені в порядку окремого провадження. При проведенні наукового дослідження автор аналізує доктринальні підходи вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно визначення поділу юридичних фактів, які можуть бути встановлені в порядку окремого провадження. На основі проаналізованих критеріїв поділу здобувач формулює авторські критерії класифікації юридичних фактів та характеризує їх практичне значення для розгляду судами справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення в порядку окремого провадження.

Ключові слова: юридичний факт, окреме провадження, факт, що має юридичне значення, подія, дія, фактичний склад, факт-стан.

Гичка К.И. Общетеоретическая характеристика критериев классификации юридических фактов, которые могут быть установлены в порядке особого производства.

В научной статье автор исследует критерии разделения юридических фактов, которые могут быть установлены в порядке особого производства. При проведении научного исследования автор анализирует доктринальные подходы отечественных и зарубежных ученых относительно определения критериев классификации юридических фактов, которые могут быть установлены в порядке особого производства. На основе проанализированных критериев разделения соискатель формулирует авторские критерии классификации юридических фактов и характеризует их практическое значение для рассмотрения судами дел об установлении фактов, имеющих юридическое значение в порядке особого производства.

Ключевые слова: юридический факт, особое производство, факт, имеющий юридическое значение, событие, действие, фактический состав, факт-состояние.

Gychka K. I. Theoretical characteristics of criteria for the classification of legal facts that can be established by means of special proceeding

This article provides a analysis of criteria for the classification of legal facts that can be established in order of separate proceedings. The author investigated scientific approaches of national and foreign scientists for determination of criteria for the classification of legal facts. On the basis of studying scientific researches in this area the author distinguishes own criteria for the classification of legal facts and determines their practical value for the civil proceedings.

The author analyses criteria for the classification of legal facts depending of expression of will, duration in time, legal significance and form of existence.

The author distinguishes own criteria for the classification of legal facts depending of their form of documentary confirmation. So, facts of legal significance can be divided depending on their documentary confirmation to:

- Objective (registered in the legislation, but can not be documented);
- Nonobjective (not registered, although they provided for the registration procedure, and can not be documented);
- Facts that are not provided for registration.

Also, the author emphasize, that criteria of classification of legal facts depending of duration in time has practical value for the civil proceedings, because in the separate procedure the court examine all the period of existence of circumstances not only the moment of the appearance or of the cessation of some circumstances.

So, this article provides a brief analysis of the classification criteria of legal facts that will help to improve the establishment of facts of legal significance in the order of separate proceedings.

Keywords: legal fact, a special proceeding, a fact that has legal value, fact-event, fact-action, fact-state.

Главач І.І.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СУБ'ЄКТ» ТА «УЧАСНИК» СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

УДК 347.651.4

За десятиріччя чинності ЦК України спадкове право, як підгалузь цивільного права, увійшло у нове русло свого розвитку, за якого, як вірно відзначає О. П. Печений, постає потреба розробки концептуальних змін до спадкового законодавства, зокрема щодо спадкування окремих об'єктів цивільних прав, формування та уніфікації єдиної, узгодженої практики застосування норм спадкового права [1, с. 230-232]. Абсолютно підтримуючи міркування автора та у їх продовження зазначимо, що розвиток спадкового права пов'язаний також із відпрацьованим понятійним апаратом у доктрині спадкового права та формуванням додаткових критеріїв відмежування тих чи інших категорій спадкового права. Так, доволі часто у цивілістичній літературі можна зустріти як синонімічні такі поняття як «суб'єкт спадкового правовідношення» та «учасник спадкового правовідношення».

Таке досить хаотичне сприйняття зазначених термінів не вносить ясності як в теоретичному аспекті щодо окреслення змісту зазначених категорій, так і в практичному, зокрема в частині визначення об'єму прав та обов'язків, що належать тому чи іншому